

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Ректор

Олександр ГАЛИЧ

«07» березня 2023 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

галузь знань

07 Управління та адміністрування

рівень вищої освіти

другий (магістерський)

Полтава 2023

Розробники:

ЗОРЯ Олексій, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д. е. н., професор, гарант освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок другого (магістерського) рівня;

АРАНЧІЙ Валентина, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к. е. н., професор;

ДОРОГАНЬ-ПИСАРЕНКО Людмила, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, декан факультету обліку та фінансів, професор, к. е. н., професор;

БЕЗКРОВНИЙ Олександр, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, заступник декана факультету обліку та фінансів, к. е. н., доцент;

ДОРОШЕНКО Ольга, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, голова ради з якості вищої освіти спеціальності Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, к. е. н., доцент;

КРАСНІКОВА Оксана, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к. е. н., доцент;

ТОМІЛІН Олексій, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, д. е. н., професор;

ЗОРЯ Світлана, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к. е. н., доцент;

ДРОБОТЯ Яна, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к. е. н., доцент;

БРАЖНИК ЛЮДМИЛА, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к. е. н., доцент;

БЕЗДУДНА Лариса, керівник Полтавської філії ПАТ Страхової групи «ТАС»;

ЄГОРОВА Наталія, начальник регіонального відділення Банку ПІВДЕННИЙ в м. Полтава.

Наскрізна програма практики розглянута та схвалена
на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Протокол від 01 вересня 2023 р. № 1

Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Олексій ЗОРЯ

Наскрізна програма практики схвалена радою з якості вищої освіти
спеціальності Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Протокол від 01 вересня 2023 р. № 1

Голова ради з якості вищої освіти спеціальності
Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок

Ольга ДОРОШЕНКО

ВСТУП

Наскрізна програма практики розробляється згідно з освітньо-професійною програмою Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок і навчального плану підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

Метою практики є набуття компетентностей, на основі отриманих в Полтавському державному аграрному Університеті (далі – Університет) теоретичних знань, для досягнення програмних результатів навчання та прийняття самостійних рішень у виробничих умовах, оволодіння практичними навичками і вміннями, сучасними методами і формами організації праці у професійній сфері, виховання потреби систематично поповнювати свої знання та застосовувати їх у майбутній трудовій діяльності.

Завдання практики:

- набуття, поглиблення й удосконалення у виробничих умовах компетентностей та підготовка до трудової діяльності;
- закріплення теоретичних знань та формування навичок прийняття самостійних рішень на певних ділянках роботи (чи з конкретних питань) у виробничих умовах;
- освоєння сучасних технологій з фаху;
- збір і опрацювання фактичних матеріалів для виконання індивідуальних завдань і кваліфікаційної роботи.

Проходження практики сприяє формуванню:

компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- навички міжособистісної взаємодії.
- здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;
- здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності;
- здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання;
- здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;
- здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;
- здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію;

- здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;

- здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування, страхування та фондового ринку;

- здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;

- здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;

- здатність володіти теоретичними та методичними прийомами для вирішення проблем фінансово-економічної безпеки та забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки.

програмних результатів навчання:

- використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності;

- здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності;

- відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;

- вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та управляти ними;

- застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку;

- здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання;

- застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського, страхового менеджменту та управління фондами для прийняття рішень;

- обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів;

- оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів;

- впроваджувати організаційно-управлінські заходи щодо поліпшення фінансово-економічної безпеки та інвестиційної привабливості національного господарства;

- визначати стратегічні напрями розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу аграрної сфери, ефективність управління ним та механізм фінансування інвестиційних проектів.

1. ОПИС ПРАКТИК

Навчальним планом підготовки студентів освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 2023 року набору передбачені наступні види практик (табл. 1).

Таблиця 1

**Види, назви і обсяги практик студентів освітньо-професійної програми
Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності**

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

№ з/п	Назва практики	Семестр	Обсяг практики	
			кредитів ЄКТС	годин
Виробнича практика				
1.	Виробнича практика	1, 2	6	180
Переддипломна практика				
2.	Переддипломна практика	3	6	180

1.1. Виробнича практика

Метою проходження виробничої практики є закріплення теоретичних знань, набуття й удосконалення практичних навичок самостійної роботи з дисциплін професійної підготовки, формування умінь прийняття оптимальних управлінських рішень у фінансовій сфері, виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в практичній діяльності.

Завдання виробничої практики:

- вивчення організаційної структури суб'єкта господарювання та з'ясування місця й значення в ній фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу);

- набуття досвіду здійснення фінансово-економічної характеристики бази практики;

- закріплення практичних навичок із дисциплін професійної підготовки на базі конкретного суб'єкта господарювання;

- збір матеріалу для виконання індивідуального завдання та написання кваліфікаційної роботи;

- закріплення навичок підготовки наукових доповідей.

Проходження виробничої практики сприяє формуванню:

компетентностей:

- загальних:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

- спеціальних (фахових):

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування, страхування та фондового ринку.

СК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК9. Здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК10. Здатність володіти теоретичними та методичними прийомами для вирішення проблем фінансово-економічної безпеки та забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки.

програмних результатів навчання:

ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР04. Відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР08. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та управляти ними.

ПР09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського, страхового менеджменту та управління фондами для прийняття рішень.

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ПР14. Впроваджувати організаційно-управлінські заходи щодо поліпшення фінансово-економічної безпеки та інвестиційної привабливості національного господарства.

ПР15. Визначати стратегічні напрями розвитку інвестиційноінноваційного потенціалу аграрної сфери, ефективність управління ним та механізм фінансування інвестиційних проєктів.

1.2. Переддипломна практика

Метою переддипломної практики є закріплення, поглиблення, узагальнення знань та вдосконалення практичних умінь і навичок, набутих за час навчання у закладі вищої освіти; оволодіння професійним досвідом, компетентностями з основних фахових дисциплін для забезпечення готовності до самостійної трудової діяльності; виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в реальних умовах функціонування суб'єкта господарювання, збір матеріалів для написання кваліфікаційної роботи.

Завдання переддипломної практики:

- вивчення організаційної структури суб'єкта господарювання та з'ясування місця і значення в ній фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу);

- ознайомлення зі структурою фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу) бази практики;

- набуття досвіду здійснення фінансово-економічної характеристики суб'єкта господарювання;

- закріплення практичних навичок фінансової роботи та прийняття оптимальних управлінських рішень у сфері фінансів суб'єкта господарювання;

- максимальний збір матеріалів, фінансово-облікової, статистичної інформації тощо про господарську діяльність суб'єкта господарювання, які необхідні для виконання кваліфікаційної роботи;

- формування фахових здібностей на базі одержаних у закладі вищої освіти теоретичних знань;

- набуття досвіду роботи в колективі та виконання посадових обов'язків;

- закріплення навичок виконання науково-дослідної роботи та підготовки наукових доповідей.

Проходження переддипломної практики сприяє формуванню компетентностей:

- загальних:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

- спеціальних (фахових):

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування, страхування та фондового ринку.

СК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК9. Здатність розробляти технічні завдання для проектування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК10. Здатність володіти теоретичними та методичними прийомами для вирішення проблем фінансово-економічної безпеки та забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки.

програмних результатів навчання:

ПР03. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР04. Відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР08. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та управляти ними.

ПР09. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПР10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПР11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського, страхового менеджменту та управління фондами для прийняття рішень.

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ПР14. Впроваджувати організаційно-управлінські заходи щодо поліпшення фінансово-економічної безпеки та інвестиційної привабливості національного господарства.

ПР15. Визначати стратегічні напрями розвитку інвестиційноінноваційного потенціалу аграрної сфери, ефективність управління ним та механізм фінансування інвестиційних проєктів.

2. ЗМІСТ ПРАКТИК

2.1. Виробнича практика

Зміст практики визначається з урахуванням особливостей бази практики.

Зміст практики на базі сільськогосподарського й інших підприємств різних галузей національної економіки:

Тема 1. Загальна характеристика та організаційна структура підприємства. Повна і скорочена назва підприємства. Юридична адреса. Форма власності й організаційно-правова форма. Наявність філій, представництв, відділень та короткі відомості про них. Належність підприємства до концернів, асоціацій, холдингів тощо. Цілі та види діяльності підприємства. Організаційна структура підприємства. Склад і функції фінансового апарату, місце фінансової служби в загальній організаційній структурі підприємства. Організація фінансово-економічної роботи. Фінансові обов'язки та їх розподіл між спеціалістами підприємства.

Тема 2. Фінансово-економічна характеристика підприємства. Аналіз фінансових показників бази практики з урахуванням її форми власності, виду діяльності та форми організації бізнесу. Висновок про фактичний стан ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки на підприємстві. Порядок організації фінансових взаємовідносин підприємства й страхової компанії. Особливості страхування майна підприємством. Аналіз обсягів застрахованого майна, його види та страхові відшкодування підприємства за останні три роки. Особливості страхування сільськогосподарських тварин підприємством. Порядок, обсяги страхування автомобілів, автовантажів та страхування відповідальності підприємства як автовласника. Порядок та особливості страхування майна від вогню й інших небезпек, страхування від перерв у виробництві, страхування відповідальності товаровиробників. Участь підприємства у страхуванні здоров'я та життя своїх працівників. Аналіз вигідності застосування підприємством умовної чи безумовної франшизи при різних видах страхування. Напрями взаємодії підприємства та банківських установ при здійсненні різних видів страхування. Страхові платежі та методика їх розрахунку у процесі лізингової діяльності підприємства. Планування податків, організація податкового контролю та податкового обліку. Порядок подання документів для взяття на облік у податкових органах. Шляхи ліквідації податкової заборгованості шляхом розстрочки, відстрочки, списання та реструктуризації боргу. Перевірка правильності визначення суми податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету та інших обов'язкових платежів. Порядок нарахування амортизації. Правильність оформлення вантажної митної декларації. Оцінка достовірності митної вартості товарів. Порядок нарахування та сплати державних та місцевих податків і зборів. Порядок видачі свідоцтва про сплату єдиного податку. Перевірка розрахунків сплати єдиного податку та своєчасності подання розрахунку.

Методи, що використовуються для прогнозування банкрутства підприємства та антикризового управління ним. Оцінка фінансового стану

підприємства з використанням системи експрес-діагностики та фундаментальної діагностики банкрутства суб'єкта господарювання. Вітчизняні та закордонні методики для діагностики ймовірності банкрутства підприємства. Доцільність здійснення фінансової санації як елементу антикризового управління. Порядок складання й погодження плану фінансової санації підприємства. Аналіз внутрішніх й зовнішніх джерел фінансової санації підприємства. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. Склад і аналіз ефективності фінансових інвестицій підприємства за різними методиками. Порядок оперативного управління реструктуризацією портфеля фінансових інвестицій. Капітальні вкладення підприємства та оцінка ефективності їх здійснення. Оцінка фінансової ефективності інвестиційного проекту підприємства за різними показниками. Джерела формування інвестиційних ресурсів та шляхи їх оптимізації.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напрямку наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі банківської установи:

Тема 1. Загальна характеристика банківської установи та аналіз її фінансових показників. Повна і скорочена назва банку. Юридична адреса. Наявність філій, відділень тощо та короткі відомості про них. Цілі та види діяльності банківської установи. Рейтинги банку. Організаційна побудова банку. Органи управління банку та їх повноваження. Тип організаційної структури банку. Вплив на організаційну структуру банку специфіки його діяльності, стратегічних і тактичних цілей, історії розвитку. Аналіз активів і пасивів банківської установи. Аналіз зобов'язань. Оцінка ліквідності й фінансової стійкості. Аналіз прибутковості банку.

Тема 2. Фінансова діяльність банківської установи. Види рахунків та механізм їх відкриття банком для своїх клієнтів. Аналіз з боку банківської установи основних напрямів розрахунково-касової роботи. Процедура розміщення депозитних вкладів для фізичних та юридичних осіб. Механізм та умови здійснення недепозитних банківських операцій (продаж позик, надання кредитних гарантій, випуск цінних паперів, операції РЕПО тощо). Порядок надання різних видів кредитів банківською установою. Аналіз напрямків здійснення оцінки кредитоспроможності позичальника. Аналіз видів забезпечень, системи контролю за цільовим використанням кредитів та штрафних санкцій за їх нецільове використання. Механізм погашення кредитів. Оцінка організації розрахунків платіжними картками. Особливості здійснення факторингових і форфейтингових операцій (вартість таких послуг). Емісійні операції банку з цінними паперами. Операції банків з векселями (облік векселів, кредитування під заставу векселів, авалування, акцептування та зберігання векселів банками тощо). Умови лізингових операцій, що надаються банківською установою. Аналіз операцій з торгівлі іноземною валютою, посередництва банків у фінансових розрахунках між експортером та імпортером. Оцінка

посередницьких, консультаційних та інформаційних послуг, операцій з дорогоцінними металами банку. Аналіз надання інших банківських послуг банком для підприємств.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки в банку. Застосування різних підходів оцінювання діяльності банку. Елементи стійкості комерційного банку. Структура банківських доходів і витрат. Планування підвищення прибутковості діяльності банку з урахуванням допустимого рівня ризику. Модель управління прибутковістю банківської діяльності. Аналіз впливу структури активів на ліквідність балансу банку. Оцінка залежності ліквідності банку від рівня ризику окремих банківських операцій. Стратегія управління ліквідністю комерційного банку. З'ясування підходу (забезпечення ліквідності за рахунок активів, забезпечення ліквідності за рахунок позикових ліквідних коштів, збалансоване управління ліквідністю) до рішення ліквідності банку. Методи та інструменти управління ліквідністю комерційного банку. Сек'юритизація.

Управління дохідністю кредитного портфеля та методи ціноутворення за кредитами. Управління кредитним ризиком на рівні окремої позики та на рівні кредитного портфеля. Методика оцінювання якості кредитного портфеля. Характеристика основних методів управління проблемними кредитами. Зміст та етапи проведення реабілітації проблемного кредиту.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напрямку наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі кредитної спілки:

Тема 1. Загальна характеристика кредитної спілки та аналіз її фінансових показників. Повна і скорочена назва кредитної спілки. Юридична адреса. Форма власності й організаційно-правова форма. Наявність філій, представництв, відділень та короткі відомості про них. Цілі та види діяльності кредитної спілки. Організаційна структура. Склад і функції фінансового апарату. Організація фінансово-економічної роботи. Фінансові обов'язки та їх розподіл між спеціалістами кредитної спілки.

Тема 2. Фінансова діяльність кредитної спілки. Умови вступу в кредитну спілку та виходу із неї (величиною вступного та пайового внеску, їх поверненням при виході зі спілки). Види рахунків, що відкриваються спілкою для клієнтів, та сукупність документів, необхідних для відкриття кожного їх виду. Організація касової роботи кредитної спілки (процедура видачі та прийому готівки). Порядок надання різних видів кредитів кредитною спілкою. Аналіз напрямків здійснення оцінки кредитоспроможності позичальника. Аналіз видів забезпечень при використанні кредитів кредитної спілки. Система контролю за цільовим використанням кредитів та штрафні санкції за нецільове використання. Механізм погашення кредитів. Процедура розміщення депозитних вкладів для фізичних та юридичних осіб (звернути увагу на гарантії,

що надаються кредитною спілкою). Механізм надання інших послуг кредитною спілкою для підприємств та фізичних осіб.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки в кредитній спілці. Види депозитів і їх характеристика. Прості й складні відсотки при нарахуванні доходу по депозитах. Депозитна політика кредитної спілки. Етапи здійснення депозитної операції. Механізм проведення депозитних операцій. Розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках в установах банків. Придбання кредитною спілкою державних цінних паперів. Залучення на договірних умовах кредитів банків, кредитів об'єднаної кредитної спілки, коштів інших установ та організацій для надання кредитів своїм членам. Кредитування інших кредитних спілок. Особливості діяльності кредитної спілки як члена платіжних систем. Оплата за дорученням своїх членів вартості товарів, робіт і послуг у межах наданого їм кредиту. Благодійна діяльність кредитної спілки за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напрямку наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі страхової компанії:

Тема 1. Загальна характеристика страхової компанії та аналіз її фінансових показників. Повна і скорочена назва страхової компанії. Юридична адреса. Наявність філій, відділень тощо та короткі відомості про них. Цілі та види діяльності страхової компанії. Рейтинги страхової компанії. Організаційна побудова страхової компанії. Тип організаційної структури страхової компанії. Органи управління страхової компанії та їх повноваження. Вплив на організаційну структуру страхової компанії специфіки діяльності, стратегічних і тактичних цілей, історії розвитку.

Тема 2. Фінансова діяльність страхової компанії. Механізм надання страхових послуг. Асортимент та особливості страхових послуг, що надаються страховою компанією. Динаміка попиту на страхові послуги компанії та основні методи служби маркетингу для його покращення. Механізм надання страхових послуг компанією у сільському господарстві (привести конкретні приклади). Механізм страхування кредитних і фінансових ризиків в регіоні. Умови та процедура перестрахування. Тарифна політика страхової компанії. Порядок виплати страхового відшкодування при виникненні страхового випадку. Зміст, принципи та методичні підходи оцінки вартості підприємства.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки в страховій компанії. Методи перестрахування. Форми проведення перестраховувальних операцій. Облігаторне перестрахування. Факультативно-облігаторне перестрахування. Пропорційне перестрахування. Перестрахування на основі ексцеденту збитку. Перестрахування на підставі ексцедента збитковості. Співстрахування та механізм його застосування.

Стратегія страхової компанії. Бізнес-план: структура та характеристика його окремих розділів. Порядок опрацювання, розгляду і затвердження бізнес-плану. Особливості бюджетування в страховій компанії.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі бюджетної установи:

Тема 1. Загальна характеристика бюджетної установи та аналіз її фінансових показників. Повна і скорочена назва бюджетної установи. Юридична адреса. Цілі та види діяльності бюджетної установи. Організаційна побудова. Органи управління бюджетної установи та їх повноваження. Вплив на організаційну структуру бюджетної установи специфіки діяльності, історії функціонування. Місце фінансової служби в організаційній структурі бюджетної установи. Функції фінансової служби бюджетної установи.

Тема 2. Фінансова діяльність бюджетної установи. Значення спеціального фонду для фінансування установи (визначити співвідношення між загальним та спеціальним фондом). Порядок затвердження та складання кошторису досліджуваної бюджетної установи. Кошторис доходів і видатків установи. Аналіз джерел формування спеціального фонду та напрямів його використання. Аналіз статей та розмірів недофінансування бюджетної установи. Механізм отримання коштів для забезпечення поточної діяльності бюджетної установи. Механізм організації закупівель товарів, робіт, послуг. Послідовність здійснення розрахунків за товари, роботи, послуги. Процедура здійснення касових видатків бюджетної установи. Механізм взаємовідносин бюджетної установи з підприємствами, установами та організаціями. Система планування бюджетної установи та методика розрахунку планового кошторису доходів і видатків. Система звітності бюджетної установи про виконання покладених на неї функцій.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки в бюджетній установі. Складання розрахунків за надходженнями спеціального фонду. Складання розрахунків за видатками загального і спеціального фондів. Аналіз фінансування бюджетної установи. Аналіз формування власних надходжень спеціального фонду. Аналіз складу та структури видатків бюджетної установи. Порядок відкриття рахунків бюджетної установи у казначействі. Порядок отримання асигнувань із загального фонду бюджету. Розподіл показників зведених кошторисів. Розподіл показників зведених планів асигнувань загального фонду державного бюджету (за винятком надання кредитів з державного бюджету). Розподіл показників зведених планів надання кредитів із загального фонду державного бюджету. Розподіл показників зведених планів спеціального фонду державного бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків). Зведення показників спеціального фонду в розрізі розпорядників нижчого рівня і одержувачів

бюджетних коштів. План асигнувань загального фонду державного бюджету (за винятком надання кредитів з державного бюджету). План надання кредитів із загального фонду державного бюджету. План спеціального фонду державного бюджету (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків). Зведення показників спеціального фонду кошторису. План використання бюджетних коштів

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі Державної казначейської служби України

Тема 1. Загальна характеристика управління (відділення) Державної казначейської служби України та аналіз його фінансових показників. Повна і скорочена назва бюджетної установи. Юридична адреса. Цілі та види діяльності бюджетної установи. Організаційна побудова. Органи управління бюджетної установи та їх повноваження. Вплив на організаційну структуру бюджетної установи специфіки діяльності, історії функціонування. Місце фінансової служби в організаційній структурі бюджетної установи. Функції фінансової служби бюджетної установи.

Тема 2. Фінансова діяльність управління (відділення) Казначейства. Аналіз співвідношення між загальним і спеціальним фондом органу Державної казначейської служби. Кошторис доходів і видатків установи. Порядок відкриття рахунків в управліннях Державної казначейської служби України та проведення операцій на них. Технічне забезпечення здійснення платежів. Механізм взаємовідносин користувачів коштів з казначейською системою. Касове виконання державного бюджету за доходами. Аналіз казначейського виконання державного бюджету за видатками. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів. Особливості казначейського обслуговування позабюджетних фондів. Організація бухгалтерського обліку в управлінні (відділенні) Державної казначейської служби України. Методика розрахунку планового кошторису доходів і видатків управління (відділення) Казначейства. Аналіз звітності про виконання бюджету управління (відділення) Державної казначейської служби України.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки в управлінні (відділенні) Державної казначейської служби України. Механізм взаємовідносин розпорядників і одержувачів коштів із казначейською системою, особливості проведення операцій на казначейських рахунках, технічне забезпечення здійснення платежів, виконання державного бюджету за доходами, виконання державного бюджету за видатками, казначейське обслуговування місцевих бюджетів, особливості казначейського обслуговування позабюджетних фондів.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з

наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі Державної податкової служби України

Тема 1. Загальна характеристика органу Державної податкової служби України та аналіз його фінансових показників. Повна і скорочена назва бюджетної установи. Юридична адреса. Цілі та види діяльності бюджетної установи. Організаційна побудова. Органи управління бюджетної установи та їх повноваження. Вплив на організаційну структуру бюджетної установи специфіки діяльності, історії функціонування. Місце фінансової служби в організаційній структурі бюджетної установи. Функції фінансової служби бюджетної установи.

Тема 2. Фінансова діяльність органу Державної податкової служби України. Аналіз кошторису доходів і видатків установи. Методика розрахунку планового кошторису доходів і видатків органу Державної податкової служби. Порядок організації обліку платників податків та механізм зняття з обліку. Процедура планування надходження податкових платежів. Порядок приймання податкової звітності суб'єктів господарювання з податку на прибуток, ПДВ, акцизного податку, податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, інших загальнодержавних податків і зборів, місцевих податків і зборів. Механізм організації закупівель товарів, робіт, послуг та послідовність здійснення розрахунків за них. Аналіз організації контролю за своєчасністю сплати податків і зборів підприємствами. Звітність податкової служби за виконання покладених на неї функцій.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки в органі Державної податкової служби України. Організація податкового контролю та податкового обліку. Порядок подання документів для взяття на облік у податкових органах. Шляхи ліквідації податкової заборгованості шляхом розстрочки, відстрочки, списання та реструктуризації боргу. Організація обліку і механізм зняття з обліку платників податків, прийом податкової звітності від суб'єктів господарювання з податку на прибуток, податку на додану вартість, акцизного податку, податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, інших загальнодержавних і місцевих податків та зборів, контроль за своєчасністю сплати податків і зборів суб'єктами господарювання; процедура здійснення документальних перевірок суб'єктів господарювання.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі Департаменту (управління) агропромислового розвитку

Тема 1. Загальна характеристика Департаменту (управління) агропромислового розвитку та аналіз його фінансових показників. Повна і скорочена назва бюджетної установи. Юридична адреса. Цілі та види діяльності бюджетної установи. Організаційна побудова. Органи управління бюджетної установи та їх повноваження. Вплив на організаційну структуру бюджетної установи специфіки діяльності, історії функціонування. Місце фінансової служби в організаційній структурі бюджетної установи. Функції фінансової служби бюджетної установи.

Тема 2. Фінансова діяльність Департаменту (управління) агропромислового розвитку. Аналіз кошторису доходів та видатків Департаменту (управління) агропромислового розвитку. Значення спеціального фонду для фінансування установи (визначити співвідношення між загальним та спеціальним фондом). Механізм отримання коштів для забезпечення поточної діяльності. Механізм організації закупівель товарів, робіт, послуг та послідовність здійснення розрахунків за них. Аналіз процедури та обсяги здійснення касових видатків Департаменту (управління) агропромислового розвитку. Аналіз основних напрямів та обсяги підтримки сільськогосподарських виробників (галузь рослинництва та тваринництва). Механізм одержання сільськогосподарськими підприємствами державних дотацій через Департамент (управління). Механізм взаємовідносин Департаменту (управління) агропромислового розвитку з сільськогосподарськими підприємствами. Звітність, що подають сільськогосподарські підприємства до Департаменту (управління). Аналіз звітності Департаменту (управління) агропромислового розвитку про виконання покладених на нього функцій.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки в Департаменті (управлінні) агропромислового розвитку. Механізм взаємовідносин Департаменту з сільськогосподарськими підприємствами, аналіз основних напрямів і обсягів підтримки сільськогосподарських товаровиробників (галузь рослинництва й тваринництва), звітність, що подають сільськогосподарські товаровиробники до Департаменту, зведені показники по району (області) за окремими формами звітності.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напрямку наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі Пенсійного фонду

Тема 1. Загальна характеристика Фонду та аналіз його фінансових показників. Повна і скорочена назва бюджетної установи. Юридична адреса. Цілі та види діяльності бюджетної установи. Організаційна побудова. Органи управління бюджетної установи та їх повноваження. Вплив на організаційну

структуру бюджетної установи специфіки діяльності, історії функціонування. Місце фінансової служби в організаційній структурі бюджетної установи. Функції фінансової служби бюджетної установи.

Тема 2. Фінансова діяльність Фонду. Аналіз джерел формування спеціального фонду та напрямів його використання. Кошторис доходів і видатків Фонду та розробка за його даними відповідні розрахунки. Механізм отримання коштів для забезпечення поточної діяльності. Механізм здійснення закупівель товарів, робіт, послуг та організації розрахунків за них. Механізм взаємовідносин Фонду з підприємствами, установами та організаціями. Організація прийому звітності до Фонду. Організація контролю за правильністю нарахування та своєчасністю сплати внесків. Порядок нарахування штрафних санкцій за неправильне нарахування та (або) несвоєчасну сплату внесків до Фонду. Особливості нарахування розміру пенсій (допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги по безробіттю, допомоги при настанні нещасного випадку або профзахворювання). Порядок виплати пенсій (допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги по безробіттю, допомоги при настанні нещасного випадку або профзахворювання). Система планування фонду та методика розрахунку планового кошторису доходів і видатків. Аналіз звітності фонду про виконання покладених на нього функцій.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки у Фонді. Механізм взаємовідносин Фонду із суб'єктами господарювання, облік осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, особливості нарахування розміру пенсій (допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги по безробіттю, допомоги при настанні нещасного випадку або профзахворювання), контроль за додержанням вимог законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, правильність нарахування, обчислення, повноти і своєчасності сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інших платежів.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі фондової біржі

Тема 1. Загальна характеристика фондової біржі та її організаційно-функціональна структура. Повна і скорочена назва фондової біржі. Юридична адреса. Форма власності й організаційно-правова форма. Наявність філій, представництв, відділень та короткі відомості про них. Цілі та види послуг фондової біржі. Організаційно-функціональна побудова фондової біржі. Категорії членів біржі, їх права і обов'язки. Організація фінансово-інвестиційної роботи. Фінансові обов'язки та їх розподіл між спеціалістами фондової біржі.

Тема 2. Фінансова діяльність фондової біржі. Порядок реєстрації фондової біржі. Кількість фінансових інструментів допущених до торгів. Обсяг та структура торгів з цінними паперами. Ліквідність обігу цінних паперів на фондовій біржі. Капіталізація фондового ринку за лістингом. Показники розглянутих справ про правопорушення на фондовій біржі. Порядок видачі та анулювання ліцензій на здійснення діяльності з випуску і обігу цінних паперів.

Тема 3. Практичні аспекти дисциплін професійної підготовки на фондовій біржі. Електронна торгівельна система фондової біржі. Організація та проведення біржових торгів. Операційний механізм біржової торгівлі. Порядок здійснення допуску цінних паперів до торгів на фондовій біржі в частині включення до біржового реєстру. Котирування цінних паперів та оприлюднення їх біржового курсу. Індикатори фондового ринку – фондові індекси та рейтинги. Аналіз методів та моделей торгівельних індикаторів та моделей портфелів цінних паперів.

Тема 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

2.2. Переддипломна практика

Тема 1. Загальна характеристика та організаційна структура суб'єкта господарювання. Повна і скорочена назва бази практики. Юридична адреса. Форма власності й організаційно-правова форма. Наявність філій, представництв, відділень та короткі відомості про них. Належність бази практики до концернів, асоціацій, холдингів тощо. Цілі та види діяльності бази практики. Склад і функції фінансового апарату, місце фінансової служби в загальній організаційній структурі підприємства. Організація фінансово-економічної роботи. Фінансові обов'язки та їх розподіл між спеціалістами бази практики.

Тема 2. Фінансово-економічна характеристика суб'єкта господарювання. Аналіз фінансових показників бази практики з урахуванням її форми власності, виду діяльності та форми організації бізнесу.

Тема 3. Стан і шляхи вдосконалення досліджуваних питань у межах теми кваліфікаційної роботи. Здійснення необхідних розрахунків у межах теми кваліфікаційної роботи на матеріалах бази практики. Аналіз отриманих результатів, формулювання обґрунтованих висновків і реальних управлінських рішень, розробка та визначення ефекту від впровадження пропозицій.

3. ВИМОГИ ДО БАЗ ПРАКТИКИ

Практика студентів Університету проводиться на базах практики, які забезпечують виконання програм практики студентів освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

Базами практики можуть бути суб'єкти господарювання, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, фізичні особи, які проводять незалежну професійну діяльність, органи державної влади і місцевого самоврядування, громадські формування, об'єкти структурних підрозділів Університету, а також бази за межами України за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі програм практики.

Виробнича та переддипломна практики проводяться на базах практики. Підприємства (установи, організації тощо), які залучаються для проведення виробничої / переддипломної практики студентів, мають відповідати наступним вимогам:

- наявність структурних підрозділів, напрям діяльності яких відповідає спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

- здатність забезпечити виконання програми практики;

- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;

- забезпечення належних умов для проходження практики на виробництві з дотриманням правил і норм безпеки праці, виробничої санітарії відповідно до законодавства;

- надання студентам на час проходження практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмам практики (за згодою керівника підприємства (установи, організації тощо) та за наявності відповідних вакансій);

- надання студентам права користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики, з урахуванням політики конфіденційності підприємства (установи, організації тощо);

- можливість наступного працевлаштування випускників Університету (на загальних підставах, за наявності вакансій).

З урахуванням особливостей підготовки студентів за освітньо-професійною програмою кафедра може встановлювати додаткові вимоги до баз практики, що відображаються у відповідній робочій програмі практики.

Бази практики для проходження переддипломної практики визначаються з урахуванням змісту та особливостей проведення наукового дослідження, підготовки кваліфікаційної роботи.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики студентів освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, є:

- розробка наскрізної і робочих програм практик;
- визначення баз практики;
- укладання договорів про проведення практики студентів між Університетом та підприємствами (установами, організаціями тощо);
- розподіл студентів за базами практики;
- підготовка для баз практики інформації про обсяги, зміст, період проведення практики студентів, потреби в обладнанні та матеріалах тощо;
- призначення керівників практики;
- складання індивідуальних завдань на практику;
- проведення настановчих зборів студентам;
- підготовка звітної документації за результатами проведення практики;
- інші заходи.

Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на ректора Університету. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в Університеті здійснює керівник виробничої практики навчального відділу, на факультеті – декан, на кафедрі – завідувач кафедри.

Функції організаторів, керівників та учасників практики визначаються Положенням про проведення практики студентів.

Заходи, пов'язані з організацією практики студентів, визначаються наказом ректора Університету про проведення практики студентів.

Виробнича (переддипломна) практика студентів проводиться у виробничих умовах в період, що забезпечує можливість виконання студентами всіх видів робіт згідно з програмою практики.

Організація проведення **виробничої практики** студентів заочної форми навчання здійснюється з урахуванням наявності в них професійного досвіду.

Студенти, які мають досвід роботи, стажувалися (не менше одного місяця) або працюють за обраним фахом, допускаються розпорядженням декана факультету до складання семестрового контролю з виробничої практики без її проходження на підставі поданих підтверджуючих документів. Документами, які підтверджують відповідність займаної посади обраному фаху та наявність у студента відповідного практичного досвіду, є довідка з місця роботи чи стажування, засвідчена керівником підприємства (установи, організації тощо), або копія трудової книжки.

Студентам, які не працюють за фахом і не мають досвіду роботи за фахом, проводиться виробнича практика у міжсесійний період згідно наказу ректора Університету. Проходження такими студентами виробничої практики може здійснюватися за місцем роботи (без відриву від виробництва) за умови

його відповідності вимогам програм практики та укладення договору про проведення практики студентів.

На початку практики керівник підприємства (установи, організації тощо) призначає керівника від бази практики, а також забезпечує проведення студентам-практикантам інструктажів із охорони праці, ознайомлення з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів. Керівником практики від бази практики повинен бути фахівець, який працює на постійній основі. Кількість студентів-практикантів, яка закріплюється за ним, не повинна перевищувати десяти осіб.

На студентів-практикантів, які проходять практику на підприємстві (в установі, організації тощо), розповсюджується законодавство України про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (установи, організації тощо). За наявності вакантних місць та за відповідності змісту роботи програмі практики, студенти можуть бути зараховані на штатну посаду.

Керівник виробничої / переддипломної практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з її програмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам;
- контролює своєчасне прибуття студентів до баз практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;
- проводить консультації щодо опрацювання та узагальнення зібраного матеріалу;
- перевіряє щоденники, звіти з практики та оцінює результати її проходження студентами;
- подає на кафедру звіт керівника виробничої (переддипломної) практики;
- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством і внутрішніми нормативно-правовими актами Університету.

Керівник практики від бази практики:

- здійснює безпосереднє керівництво практикою студентів-практикантів згідно з програмою практики;
- знайомить студентів-практикантів із правилами внутрішнього розпорядку та контролює їх дотримання;
- повідомляє керівнику практики від кафедри про порушення студентом-практикантом трудової дисципліни та внутрішнього розпорядку;
- контролює ведення щоденника, підготовку звіту студентом-практикантом;
- після закінчення практики складає відгук-характеристику на кожного студента-практиканта, де дає оцінку проходження практики.

Студенти, які проходять виробничу / переддипломну практику, зобов'язані:

- з'явитися на настановчі збори з питань проходження практики та звітування за її результатами;
- пройти цільовий інструктаж з охорони праці;

- отримати документи для проходження практики;
- ознайомитися з програмою практики;
- отримати індивідуальні завдання у керівника практики від кафедри;
- своєчасно прибути на базу практики;
- дотримуватися правил охорони праці на підприємстві (в установі, організації тощо);
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- підготувати звітну документацію з практики;
- своєчасно подати звіт з практики та захисти його перед комісією.

Проходження переддипломної практики студентів денної та заочної форм навчання здійснюється на базі підприємств (установ, організацій тощо) або структурних підрозділів Університету з урахуванням змісту й особливостей проведення наукового дослідження та підготовки кваліфікаційної роботи.

5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК І ОЦІНЮВАННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Після закінчення періоду практики студенти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форми звітності визначаються наскрізною та робочою програмами практики. До звітної документації відносяться щоденник практики, звіт з практики та інші.

За результатами проходження **виробничої / переддипломної практики** студентом подається звіт з практики разом зі щоденником на кафедру для реєстрації та керівнику практики від кафедри – для перевірки та оцінювання.

У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівниками практики.

Вимоги до структури та обсягу звіту з практики наводяться у робочій програмі практики.

Звіт з виробничої / переддипломної практики захищається студентом перед комісією, яка призначена наказом ректора Університету.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів із виробничої (переддипломної) практики визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

За підсумками виробничої практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку.

Диференційований залік з виробничої практики студентів денної форми навчання виставляється протягом перших двох теоретичних тижнів після її закінчення головою комісії із захисту звітів з практики. Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Керівником практики від кафедри нарахування балів здійснюється на підставі:

- оцінки результатів проходження практики студентом, наданої у відгуку-характеристиці керівника практики від бази практики;
- оцінки якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики;
- оцінки виконання інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Комісія із захисту звітів з практики нараховує бали за підсумками презентації студентом результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

Семестровий контроль з виробничої практики студентів заочної форми навчання проводиться під час навчально-екзаменаційної (екзаменаційної) сесії. Диференційований залік з виробничої виставляється головою комісії із захисту звітів з практики. Нарухування балів з виробничої практики студентів заочної форми навчання здійснюється:

- комісією за результатами співбесіди зі студентом, який має досвід роботи, стажувався або працює за фахом;

– керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики студенту, який не працює за фахом і не має досвіду роботи за фахом, на підставі оцінки результатів проходження практики, якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики, презентації результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Нарахування балів з виробничої практики студентів заочної форми навчання здійснюється:

– комісією за результатами співбесіди зі студентом, який має досвід роботи, стажувався або працює за фахом;

– керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики студенту, який не працює за фахом і не має досвіду роботи за фахом, на підставі оцінки результатів проходження практики, якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики, презентації результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

За підсумками переддипломної практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. Диференційований залік з переддипломної практики студентів денної форми навчання виставляється протягом перших двох теоретичних тижнів після її закінчення головою комісії із захисту звітів з практики. Семестровий контроль з переддипломної практики студентів заочної форми навчання проводиться під час навчально-екзаменаційної (екзаменаційної) сесії. Диференційований залік з переддипломної практики виставляється головою комісії із захисту звітів з практики.

Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником переддипломної практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Керівником практики від кафедри нарахування балів здійснюється на підставі:

- оцінки результатів проходження практики студентом, наданої у відгуку-характеристиці керівника практики від бази практики;

- оцінки якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики;

- оцінки виконання інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Комісія із захисту звітів з практики нараховує бали за підсумками презентації студентом результатів проходження переддипломної практики та відповідей на запитання членів комісії.

Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедри, конференціях, круглих столах та інших заходах, а загальні підсумки – на вчених радах факультету та Університету.